

**СУСПІЛЬНЕ ЖИТТЯ
КРИВОРІЖЖЯ
НА МЕЖІ
ТИСЯЧОЛІТЬ**

**Матеріали першої
Криворізької міської
науково-практичної
конференції**

УКРАЇНА І НОВИЙ СВІТОПОРЯДОК НА МЕЖІ ТИСЯЧОЛІТЬ

Ще з часів свого відкриття Криворізький залізорудний басейн був тісно пов'язаний як з іноземним капіталом, так і з експортом своєї продукції. Ця тенденція залишається і сьогодні. Для успішного втілення її в життя дуже важливо усвідомити, яке місце займе Україна в світовій ієрархії країн на межі нового тисячоліття.

Загально відомо, що наприкінці ХХ століття остаточно утвердився новий світопорядок, який характеризують, з одного боку, перехід від біполярності (США – СРСР) до однополярного гегемонізму США, з іншого – утвердження чіткої ієрархії трьох груп країн на планеті Земля.

Перша група - це розвинені країни заходу ("велика сімка"), які знаходяться в стані переходу до постіндустріального інформаційного суспільства.

Друга група - це індустриальні країни, які використовують досягнення країн першої групи шляхом торгівлі з ними. Саме країни другої групи постачають розвиненим країнам Заходу висококваліфіковану робочу силу і значну частину природних ресурсів.

Третя група - це слаборозвинуті країни з усіма своїми проблемами, включаючи злидні, високу смертність, локальні війни.

Безумовно, що прірва між цими групами країн буде поглиблюватися. Деякі країни другої групи з часом можуть перейти до першої, але масовий перехід цих країн на високий індустриальний рівень на базі сучасних технологій в найближчому майбутньому нереальний - навколишнє середовище просто не витримає такого промислового розвитку.

Країни "великої сімки" своє місце на вершині світової ієрархії намагаються утримувати трьома основними способами. По-перше, шляхом переважання своїх представників в керівних органах ООН, Ради Європи та інших міжнародних організаціях. При неефективності цього способу використовується другий - пряме військове втручання (Ірак, Югославія). Але, не зважаючи на ефективність цих способів, головним способом впливу розвинених країн є світова фінансова система, яка використовується для перерозподілу світових природних і культурних багатств країн першої групи.

Сьогодні значні соціальні програми країн першої групи можливі лише завдяки великим витратам ресурсів. Так, США використовують понад 25% світових ресурсів, хоч їх населення не досягає і 5%. Якщо додати сюди Європу, то стає очевидним значний перекіс глобального масштабу. Виплати по безробіттю європейця в 2-4 рази перевищують заробітну плату робітника ефективно працюючого підприємства -експортера України. Про розрив в прибутках працюючого американця і українського безробітного краще не говорити.

Суттєвим складником сучасного порядку є іноваційна орієнтація господарчої діяльності, яка є рушійним чинником еволюції в умовах постіндустріального розвитку. А істотною особливістю процесу входження світу в інформаційну базу розвитку стала загальна віртуалізація суспільства.

В політиці домінує ліберально-демократична парадигма. Для західного

світу - це фетиш, який з месіанським фанатизмом переноситься на весь світ. Така життєздатність і експансіонізм ліберальної ідеї пояснюється тим, що вона просякнута "духом свободи", який є необхідним життєво. Тільки особистість, а тим більше суспільство, сформовані як вільні, без примусу і насильства, здатні і до ефективної конкуренції, і до повноцінного співробітництва.

Сьогодні, напевне, не тільки лібералізм і демократія визначають провідні тенденції розвитку цивілізації. Знову як прогресивна ідеологія, традиція, основа розробки сучасних соціальних технологій, основа створення нового світового устрою утверджує себе корпоративізм. Ідея корпоративізму реалізується по-різному: в регіональній інтеграції, політичних союзах, соціальному партнерстві, посиленні корпоративних підвалів в економіці.

В єдиному світовому економічному просторі, що формується, головними дійовими особами виступають не держави, а транснаціональні корпорації, в середовищі яких відбувається процес активного злиття і поглинання. Показником ефективної роботи компанії все більше стає не величина прибутку, а ступінь охоплення ринку. Інтернет стрімко накриває планету своїм павутинням, створюючи глобальне середовище взаємодій. Проведення торговельних і розрахункових операцій в міжнародній комп'ютерній мережі змінює саму структуру бізнесу.

В зв'язку з цією тенденцією для Криворіжжя, можливо, було б доцільно створити єдину фінансово-промислову групу чи декілька таких груп в чорній металургії, де б цивілізований інвестор в партнерстві з державою зміг би отримувати більше прибутку, його інвестиції змогли б реально допомогти модернізувати устаткування як на металургійних комбінатах, так і на гірничо-збагачувальних і на шахтах.

Відомо, що план Ф.Рузвельта по виходу США зі стану депресії ґрунтувався саме на корпоративних технологіях. Після відповідного узагальнення Кейнсом в 1936 році і з'явилось саме поняття "макроекономіка".

Стрімкий розвиток ідей корпоративізму сьогодні, напевно, багато в чому обумовлений також тим, що значна техногенна міць людини в умовах глобальної кризи підвела природу до межі, а людство до "моменту істини". І немає альтернативи практичній реалізації проголошеної ще великим анархістом - князем Кропоткіним - "стратегії взаємодопомоги і кооперації як основи спільного виживання", яка повинна бути підкріплена і механізмами колективної відповідальності.

Виникає питання: яке місце в загальнопланетарній спільності може зайняти Україна в XXI столітті? Чи залишиться вона аутсайдером другої групи країн, чи зможе прорватися на більш високий щабель світової ієрархії? З точки зору науково-технічного прогресу вона не здатна не тільки перескочити в першу групу, але і просунутися вперед навіть у своїй групі.

Яка ж стратегія є найбільш оптимальною для України при переході в XXI століття? Відомо, що глобалізація стримує межу між внутрішньою і зовнішньою політикою. Якщо не враховується зовнішнє середовище, то будь-які зусилля по формуванню національної стратегії розвитку перекреслюються всесвітніми процесами, головною рисою яких економізація політики. Українські вчені, зокрема О. Гуревич, вважають, що при створенні стратегії XXI століття слід виходити з того, що створюється багаторівнева, рухлива междержавна система, де на перший план висовуються економічні проблеми, що потребують багатосторонніх рішень і нових міжнародних інститутів. Виграш в цій системі перш за все

визначається здатністю до швидкої адаптації, володіння передовими інтелектуальними, інформаційними і комунікаційними можливостями (США виграють саме завдяки цьому).

Зараз вже чітко спостерігаються тенденції і формується група держав, які практично не мають шансів успішно інтегруватися в постіндустріальну систему - навіть як периферійні (спровинні чи індустріальні) її елементи. Це Афганістан, деякі азійські країни, значна частина африканських країн, окремі республіки колишнього СРСР. Україна ризикує опинитися чи в периферійній, чи, навіть, в підсистемній зоні, якщо вона при розробці стратегії XXI століття не врахує основні тенденції розвитку світової цивілізації.

I.A. Одинока

ДО ПРОБЛЕМИ КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І РОЛІ В НІЙ НАУКОВОГО ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Відсутність консолідації українського суспільства на основі національної державної ідеології значна частина вчених і політиків як лівого, так і правого спрямування вважає однією з головних причин того, що Україна і після дев'яти років проголошення незалежності не може вийти з глибокої системної кризи.

Така ідеологія в студентів Криворізького державного педагогічного університету формується, зокрема, в процесі вивчення гуманітарних наук і в першу чергу - економічної теорії, оскільки, як відомо, з економічними процесами і явищами безпосередньо в кінцевому рахунку зв'язані всі соціальні і політичні процеси.

Молодь, як правило, приходить у вуз з буденним економічним мисленням. Його поширенню і закріпленню на сучасному історичному етапі сприяє демократизація суспільства, багопартійність, плюралізм думок (звичайно, позитивне значення їх не заперечується), соціальне розшарування населення та ін. Намагання залишитися при своїй думці підігривається, безумовно, і тим, що згідно із статтею 15 Конституції України, суспільне життя в нашій державі ґрунтується на засадах ідеологічного розмаїття. Цьому ж сприяє і конституційна настанова, що жодна ідеологія не може визнаватися як обов'язкова.

Практика і педагогічний досвід роботи в університеті свідчить, що межею, яка більш чітко поділяє два протилежні економічні погляди студентів є проблема **відносин власності**. На рівні побутового мислення одна частина з них відстоює суспільну власність (це в основному представники сімей, які зубожіли в процесі формування ринкових відносин в Україні), друга - приватну (як правило, виході з сімей, які вдало адаптувалися в майновому і фінансовому планах). Отже, лише вивчення економічної теорії в її політекономічному аспекті дає можливість усвідомити, зокрема, що проблема полягає не в самих формах власності, а в тому, як вони співіснують відповідно до конкретних історичних умов та ступеня розвитку суспільства, його продуктивних сил.

Разом з тим історичний розвиток людства красномовно і однозначно підтвержує думку про те, що приватна власність викликає крім усього